

ajuntament de palafrugell
arxiu municipal
servei de gestió documental i arxiu

Fons família Bassa Rocas

ÀREA D'IDENTIFICACIÓ

Codi de referència

CAT AMP 13 05

Nivell de descripció

Fons

Títol

Fons família Bassa Rocas

Data(es)

1728-2006 (predomina 1861-1960)

Volum i suport

7 metres lineals (49 capsas, 3 carpetes), paper

925 fotografies, paper

4 documents en format PDF (35,66 MB)

20 documents en format TIFF (279,9 MB)

ÀREA DE CONTEXT

Nom(s) del(s) productor(s)

Família Bassa Rocas

Història del(s) productor(s)

Irene Rocas Romaguera va néixer al mas de Cal Marxant, a Llofriu, el 1861 i va morir a Castelar-Buenos Aires el 1947. El 1882 es casà amb l'*americano* Joan Bassa Bosch, amb qui va tenir nou fills (M. Gràcia, Aniceta, Ernesta, Florenci, M. Àngels, Serafí, Lluís, M. Montserrat i Maria), quatre dels quals van morir molt joves. Va quedar vídua a quaranta-cinc anys; llavors amb els seus fills traslladà la residència primer a Olot (1907-1908) i després a Barcelona (1908). Dona d'un caràcter fort, catalanista, feminista i profundament religiosa, es dedicà a la recerca en els àmbits de la llengua i del folklore empordanès. Fou la corresponsal a Llofriu de mossèn Alcover per a la confecció del *Diccionari català-valencià-balear* i col·laborà amb l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya i amb l'arxiu de l'obra del *Cançoner Popular de Catalunya*. El 1927 se'n va anar a viure a l'Argentina, on residien dos fills seus, M. Gràcia i Florenci, i des d'on es va mantenir en contacte amb la seva gran família i gent del seu entorn, en el qual trobem personalitats tan rellevants com Francesc Macià, Bonaventura Gassol i Antoni M. Alcover. Va escriure un dietari que ocupa divuit volums i en el qual va reconstruir la història de la seva vida i dels fets que l'envoltaren.

Maria Gràcia Bassa Rocas va néixer a Llofriu el 1883 i va morir a Buenos Aires el 1961. Fou mestra de Llofriu durant un quant temps abans de casar-se, el 1907, amb Joan Llorens i Carreras, un *americano* de Pineda de Mar. El matrimoni es traslladà a l'Argentina, on la família Llorens es dedicava al comerç de llana i pell, i on el 1885 havia fundat una botiga; concretament, a Trenque Lauquen, a la província de Buenos Aires. El matrimoni va tenir sis fills: Joan, Maria Montserrat, Sara, Irene, Emília i Lluís. El seu fill Joan fou president del Casal Català de Buenos Aires. Maria Gràcia va ser una poetessa reconeguda i va ser premiada en diferents certàmens dels Jocs Florals, va col·laborar amb revistes i setmanaris d'aquella època: *Feminal*, de Barcelona, i *Ressorgiment*, de l'Argentina. Va publicar dos reculls de poesia: *Espais de llunyania* i *Branca Florida*, i va deixar inèdit un estudi sobre la Pampa argentina.

Florenci Bassa Rocas va néixer a Llofriu el 1889 i va morir el 1961. A setze anys se'n va anar a l'Argentina amb el seu futur cunyat, Joan Llorens. Primer va treballar a Toay, a la província de la Pampa; més tard va treballar de pagès a la Colònia Catalana, i posteriorment va treballar a les empreses de la família Llorens. L'any 1914 retornà a Catalunya. El 1921 es casà amb Cèlia Palau, de l'Argentina però amb origen català. Després de la Guerra Civil va retornar a aquell país, en el qual

va treballar per a l'editorial Juventud, filial de l'editorial homònima de Barcelona, i va fundar una editorial, Camino. Va col·laborar, com la seva germana Gracieta (Maria Gràcia), amb el periòdic *Ressorgiment* tant amb articles com amb fotografies; es van arribar a publicar més d'un centenar de fotografies seves, sobretot de paisatges i indrets gironins. Va mantenir contacte amb el món cultural i amb grups catalanistes.

Serafí Bassa Rocas va néixer el 1892 i va morir el 1922. Va ser dibuixant, pintor i escultor. El 1907 la família es traslladà a Olot perquè Serafí havia iniciat la seva formació acadèmica al taller de Josep Berga i Boix; l'experiència no fou reeixida del tot, de manera que els Bassa Rocas es traslladaren a Barcelona, ciutat en la qual Serafí va continuar la formació. Va vetllar per la recuperació del patrimoni natural català i va ser un dels impulsors de la recuperació del Montseny. Col·laborava amb la seva mare en l'elaboració de les fitxes lingüístiques per a mossèn Alcover. Treballà en el Comitè de Premsa de la Unió Catalanista, que editava els periòdics *La Nació* i *Renaixement*. Es casà amb Carme Bach, però cinc mesos després moria a Caldes de Montbui, on s'havia traslladat a fi de rebre un tractament per la seva malaltia pulmonar als balnearis d'aquesta població.

Lluís Bassa Rocas va néixer el 1894 i va morir el 1917 d'una pleuresia gripal. Era l'estudiós de la família i ingressà a l'Escola d'Enginyers de Barcelona.

Història arxivística

La major part del fons es trobava a la casa familiar dels Bassa a Llofriu, que va ser adquirida per l'Ajuntament de Palafrugell, tot i que una part del fons era conservat pels descendents de la família a l'Argentina, els quals en van fer diferents donacions a l'Arxiu Municipal de Palafrugell.

L'any 2023 el fons es va ampliar amb la reproducció digital d'algunes pàgines de 6 números de *Catalunya. Revista d'Informació i Expansió Catalana*, publicada a Buenos Aires. Els exemplars d'aquesta revista no eren de cap membre de la família Bassa Rocas, sinó de Joan Vinyes Bou, veí de Torroella de Montgrí, que els va oferir a l'Arxiu Municipal de Palafrugell aconsellat per Jaume Bassa i Pasqual, veí de la mateixa vila que havia consultat el fons família Bassa Rocas per esbrinar si ell tenia cap vincle amb aquesta família.

Dades sobre l'ingrés

Fons procedent de diversos ingressos; vegeu el registre d'ingressos de l'Arxiu (ingressos 28/1992, 55/1992, 56/1992, 26/1996, 13/1998, 102/1998, 19/1999, 20/1999, 21/1999, 24/1999, 26/2001, 11/2004, 24/2004, 26/2004, 15/2007, 24/2009, 27/2014, 47/2014 i 36/2023).

ÀREA DE CONTINGUT I ESTRUCTURA

Abast i contingut

Fons que aplega la documentació produïda pels diferents membres de la família Bassa Rocas, cadascun dels quals destaca per algun element diferent. Destaquen els 18 volums del dietari d'Irene Rocas, en el qual mostra aspectes de la seva vida quotidiana, les seves conviccions religioses i el seu tarannà catalanista, però també episodis històrics viscuts i els seus sentiments més personals. De Gràcia Bassa destaquen els escrits. Quant a Lluís Bassa, sobresurt la seva documentació acadèmica. Pel que fa a Serafí Bassa, cal remarcar la gran producció de dibuixos; també hi ha dibuixos d'altres membres de la família com, per exemple, Joan Bassa Bosch, el marit d'Irene Rocas, de qui hi ha uns dibuixos vinculats amb estudis acadèmics fets a l'Havana. Amb relació a Joan Bassa, sobresurten la correspondència amb la seva família sobre negocis a Cuba i les despeses fetes per la construcció del cementiri de Llofriu. Hi ha una correspondència abundant entre els mateixos membres de l'extensa família, però també amb el seu cercle d'amistats, alguns integrants del qual són persones importants de la cultura catalana o de la política. El fons també conté una gran quantitat d'imatges familiars i de paisatges.

En la documentació de la família Bassa Rocas també n'hi ha del Comitè de Premsa de la Unió Catalanista pel fet que Serafí Bassa hi va treballar un quant temps. La formen, entre més documents, llibres de caixa, llibres majors, llibres copiadors de cartes, llibres-llistes de subscriptors i de col·laboradors, i una petita biblioteca. Una part important d'aquesta documentació fa referència a les publicacions *La Nació* i *Renaixement*, editades pel Comitè.

Sistema d'organització

La documentació s'ha organitzat seguint aquesta estructura:

- Escrips i reculls literaris d'Irene Rocas
- Escrips i reculls literaris de Gràcia Bassa
- Documentació patrimonial dels Bassa Rocas
 - Gestió del patrimoni i de l'economia familiar
 - Correspondència
 - Documentació acadèmica i escolar
 - Recull de premsa i d'articles publicats sobre els Bassa
- Partitures musicals
- Poms de flors
- Dibuixos
- Mapes
- Impresos i catàlegs
- Imatges
- Hemeroteca i Biblioteca

La documentació relativa al Comitè de Premsa de la Unió Catalanista ha estat separada de la resta i en constitueix un subfons, descrit en l'inventari del mateix fons.

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

La documentació és de conservació permanent.

Incrementos

Pot haver-hi nous increments en el fons procedents dels descendents de la família.

ÀREA DE CONDICIONS D'ACCÉS I ÚS

Condicions d'accés

L'accés a la documentació del fons és públic.

Condicions de reproducció

Les reproduccions de documentació es regiran segons la normativa del Reglament del Servei d'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Palafrugell.

Llengües i escriptures dels documents

Predomina el català.

Característiques físiques i requeriments tècnics

En general els documents que formen la unitat de descripció es troben en bon estat de conservació. El volum núm. 13 dels dietaris d'Irene Rocas ha estat restaurat.

Instruments de descripció

Núria Casellas, sota la direcció de M. Concepció Saurí Ros, ha elaborat un inventari del fons i del subfons, i un catàleg de la biblioteca del mateix fons. L'inventari ha estat modificat per Òscar Alegret i Teijeiro el desembre del 2023.

ÀREA DE DOCUMENTACIÓ RELACIONADA

Existència i localització dels originals

Els originals de les fitxes recollides per Irene Rocas per al catàleg de materials etnogràfics de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya es troben al CSIC.

La correspondència original entre Caterina Albert i Gràcia Bassa es troba al Museu Arxiu Víctor Català.

La correspondència original entre Rossend Serra i Pagès, d'una banda, i Gràcia Bassa i Irene Rocas, de l'altra, és a l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Barcelona.

La correspondència original entre Francesc Macià i Gràcia Bassa és ingressada a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

A l'Argentina també hi ha originals encara conservats pels descendents dels Bassa Rocas.

A la Biblioteca de Palafrugell hi ha una edició completa del llibre *Esplays en la llunyania*, de M. Gràcia Bassa.

Documentació relacionada

L'Arxiu Municipal de Palafrugell custodia el fons Fina Rocas, família emparentada amb els Bassa Rocas.

Bibliografia

ANGLADA LLOVERAS, NÚRIA. "La feina lexicogràfica d'Irene Rocas". *Estudis del Baix Empordà*, volum 34. 2015.

AGUILAR, ANNA. "Un home avançat al seu temps. Manel Serra i Moret". *Presència*. Del 24 al 30 d'abril del 2009.

BACARDÍ, Montserrat. *Catalans a Buenos Aires. Records de Fivaller Seras*. Lleida. Pagès editors. 2009.

BACARDÍ, Montserrat. *Gràcia Bassa, poeta, periodista i traductora*. Col·lecció Galeria de Personatges, núm. 12. Ajuntament de Palafrugell i Associació Cultural Pou d'en Bonet. Palafrugell. 2016.

BAÑERAS PARRAMON, JOSEP. *Palafrugell i el seu entorn en el Diccionari Català-Valencià-Balear*. Manuscrit inèdit. 2006.

CABALEIRO MANZANEDO, JÚLIA. *Paraules de dones en la premsa comarcal. Primer terç del s.XX*. Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat. 2002.

CURBET HEREU, JORDI. "Madre, memorialista y lexicógrafa: una vida entre palabras, Irene Rocas (1861-1947)". *El Filandar o Fiadeiro*, núm. 17. Zamora. 2007.

CURBET HEREU, JORDI. "Una experiència en difusió del patrimoni memorialístic a l'Arxiu Municipal de Palafrugell: el dietari d'Irene Rocas, de Llofriu (1861-1947)"[en línia]. Dins: *Memoria personal. Una altra manera de llegir la història*. Col·lecció Monografies Manuscrites núm. 8. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2013. <https://ddd.uab.cat/record/112458> [Consulta: 9, octubre, 2013]

Diccionari dels Catalans d'Amèrica.(4 toms) Curial Edicions Catalanes S.A. Volum I. Barcelona. 1992. P. 189.

ESCARRÀ I ROMAGUERA, NEUS. "La Maria Gràcia Bassa de Llorens". *Revista de Palafrugell*, núm. 3. (setembre – octubre 1992).

FERRER, JOSEP; PUJADAS, JOAN. *Sara Llorens, pionera del folklore a Catalunya*. (opuscle). Ajuntament de Pineda de Mar. Abril de 2004.

GALÍ, JORDI. *Pere Cerezo. Entre Girona i Argentina*. Fundació Josep Irla. 2018.

GRANDE FRISCIA, ANA MARÍA. "De l'Empordà a l'Argentina. M. Gràcia Bassa, una llofriuenca amb empenta". *Revista del Baix Empordà*, núm 9. (20 d'abril del 2005), pp. 57.

GRANDE, ANA MARÍA. *Difusió del diari de viatge que Maria Gràcia Bassa de Llorens va escriure durant la seva travessia per la Pampa*. Estudi inèdit. 2005.

GRAU I FERRANDO, DOLORS (ed). *Memòries d'Irene Rocas (1861-1910)*. Ajuntament de Palafrugell. 1999.

GRAU I FERRANDO, DOLORS. "De Llofriu a Buenos Aires. La presència empordanesa a Amèrica". *Revista de Girona*, núm. 192. (Gener – febrer 1999).

GRAU I FERRANDO, DOLORS. "Quan les parets parlen. Els grafitis de la casa Bassa Rocas de Llofriu". *Estudis del Baix Empordà*, volum. 28. 2009.

Jornada d'Estudi Anton Busquets i Punset (1876-1934), I (Sant Hilari Sacalm, 23 d'abril – 14 de maig de 2005). Edita Centre d'Estudis Selvatans. Quaderns de la Selva. Núm. 17. 2005.

Jornada d'Estudi Anton Busquets i Punset (1876-1934), II (Sant Hilari Sacalm, 23 d'abril – 14 de maig de 2005). Edita Centre d'Estudis Selvatans. Quaderns de la Selva. Núm. 18. 2006.

LLORENS, SARA. *Àlbum Sara Llorens*. L'obra de Sara Llorens. Volum 1. Ajuntament de Pineda de Mar. 2004.

MARINÉ I DURAN, JOSEP. *L'arquitectura. Conèixer Palafrugell*. Ajuntament de Palafrugell i Ediciones Omega. Palafrugell. 2010. P. 50-51.

PIFERRER, MARIA. "La casa de cultura de Llofriú". *Revista de Palafrugell*, núm. 204. (Octubre 2010).

PUIGVERT, Joaquim M., FIGUERAS, Narcís. (coord). *La Mancomunitat*. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 179. 2016.

PUJADAS I MARQUÈS, JOAN. *Sara Llorens: Epistolari (1901 – 1954)*. Curial Edicions Catalanes S.A. Fundació Pere Coromines. Barcelona. 2004.

PUJADÓ, JUDIT. "Una família culta i singular". *La Vanguardia*. Girona. (27 de juny del 2008).

PUJOL COLL, JOSEP. "Els estudis en lila". *Revista de Girona*, núm. 129. (Juliol 2004).

RIBOT I CALPE, JOSEP. *Llegendes del Ripollès*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Novembre del 2008.

RIERA, DÚNIA. "Lèxic empordanès a l'Alcover – Moll". *Diari de Girona*. (8 de març del 2009).

ROCAS ROMAGUERA, IRENE. *Refransys i dites populars de Llofriú*. Edició de Rosa Angelats i Pep Vila. Ajuntament de Palafrugell. 2004.

ROCAS ROMAGUERA, IRENE. *Esplais de la meva llarga vida*. Edició de Jordi Curbet Hereu i Maria Pilar Perea, [DVD]. Ajuntament de Palafrugell. 2008 . Accessible en línia al web de l'Ajuntament de Palafrugell.

SABRIÀ I MASSÓ, JOSEP, ALSINA MERCADER, JAUME. "La petita fada de Llofriú". *Revista de Palafrugell*, núm. 31. (Maig 1996).

SAURÍ, M. CONCEPCIÓ. "Esplais de la meva llarga vida". *Revista de Palafrugell*, núm. 185. (Març 2009).

SAURÍ, M. CONCEPCIÓ. "M. Gràcia Bassa Rocas". *Nou Palafrugell*, núm. 92. (27 de juny – 11 de juliol del 1997).

SAURÍ, M. CONCEPCIÓ. "Papers i agraïments que travessen l'Atlàntic". *Nou Palafrugell*, núm. 251 (6 d'abril del 2007).

SEGURANYES BOLAÑOS, MARIONA. "Serafí Bassa, l'artista de la saga Bassa Rocas". *Estudis del Baix Empordà*, volum. 28. 2009.

SERRA I MORET, MANUEL. *Epistolari familiar (1901-1963)*, edició de Joan Pujadas. Ajuntament de Pineda de Mar. Fundació Pere Coromines. 2010.

SURROCA I BASSA, JOSEP. “Genealogia de Joan Bassa i Carbó, víctima de les tropes napoleòniques a Gualta l’any 1809”. *Llibre de Festa Major 2010*. Torroella de Montgrí.

TURRÓ, JORDI. “La família Bassa Rocas, la viva història rural de Llofriu”. *Revista de Palafrugell*, núm. 129. (Juliol 2004).

TURRÓ, JORDI. CASALS, EVA. *De Palafrugell a Amèrica*. Quaderns de Palafrugell, núm. 20. Ajuntament de Palafrugell. 2011.

TURRÓ, JORDI. *Indians*. Xarxa de Municipis Indians. 2015.

VÁZQUEZ, EVA. “La lexicògrafa de Llofriu”. *El Punt Diari*. 9 de març del 2009.

VELASCO, MIQUEL ÀNGEL. “Manuel Serra i Moret”. *Butlletí de l’Arxiu Històric*. Fundació Rafael Campalans.

VILA, PEP. “Lletres de mossèn A. M. Alcover i de F. De B. Moll a Irene Rocas, corresponsal de l’obra del Diccionari a Llofriu”. *Randa*, volum 38. Barcelona. 1996. P. 111-150.

VILA, PEP. “Records d’una representació del “Ball d’en Serrallonga”, a Llofriu i Torrent”. *Estudis del Baix Empordà*, núm. 28. 2009.pp. 179.

VILA, PEP. “El pedagog Antoni Busquets i Punset descobreix la fotografia”. *Els fulls de l’escriptori*, núm. 9. (Febrer del 2004).

XARGAY I OLIVA, XAVIER. *Escriptors a Palafrugell*. Quaderns de Palafrugell. 1999.

També hi ha informació sobre la família Bassa Rocas al web de l’Ajuntament de Palafrugell (<http://www.palafrugell.cat>) dins els apartats d’exposicions i d’edicions de l’Arxiu Municipal de Palafrugell.

ÀREA DE NOTES

Notes

Des del dia 23 de gener de 2010 a la casa dels Bassa Rocas de Llofriu hi ha instal·lada l’exposició permanent “La casa dels Bassa Rocas: punt d’inici de la Ruta dels *Americanos* de Palafrugell” i a les parets de la qual s’hi conserven inscripcions i dibuixos dels diferents membres de la família.

El llibre *Estudis de literatura catalana*, de Manuel de Montoliu, amb número de registre 4251 de la Biblioteca Auxiliar de l’AMP, conté a dins la inscripció “Den Florenci”, fet que fa suposar que també era un llibre de la biblioteca de la família Bassa Rocas.

ÀREA DE CONTROL DE LA DESCRIPCIÓ

Autoria i data(es)

Descripció feta per Núria Casellas i Noguer i acabada el febrer de 2011. Revisada el juny de 2014 i l'octubre de 2019 per Núria Casellas i Noguer. Modificada el desembre del 2023 per Òscar Alegret i Teijeiro.

Fonts

La unitat de descripció.

Regles o convencions

Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Subdirecció General d'Arxius i Associació d'Arxivers de Catalunya, 2007.